

ВІЧНЕ «СЯЙВО» СУДОВОЇ РЕФОРМИ

Тарас Пошиванюк,
партнер EQUITY

В'ячеслав Краглевич,
партнер EQUITY

EQUITY
attorneys at law

Зміни в суспільному та політичному житті України відбуваються шаленими темпами. Лише за пів року відбулося повне реформування всіх керівних органів у державі, а після обрання нового Президента ми отримали новий склад Верховної Ради України та Кабінету Міністрів, а також значне оновлення кадрового складу силового блоку. Чи будуть позитивними ці зміни в майбутньому, ми дізнаємося протягом кількох найближчих років. Наразі ми можемо спостерігати за розвитком суспільно-політичної ситуації та оцінювати ті чи інші процеси, спираючись на особисті переконання та погляди.

РЕФОРМИ – НАШЕ ВСЕ!

З впевненістю можна констатувати, що в Україні вже склалася «добра» традиція: в результаті зміни політичної еліти обов'язково має відбутися швидкоплинне реформування органів юстиції, судової та правоохоронної систем. Таким чином, саме правові інституції за-

знають чи не найбільшого впливу від зміни суспільно-політичної ситуації в державі.

Проте безперервні реформаційні процеси не завжди мають позитивний характер для їхніх безпосередніх учасників (суддів, прокурорів, адвокатів чи представників органів досудового розслідування), а також для держави загалом. За останні 6-8 років ми стали свідками та учасниками проведення 3-х реформ судової системи.

Перша хвиля реформ накрила судівський корпус у 2011 р. за часів президентства В.Ф. Януковича. При цьому підставою для впровадження змін було посилення відповідальності представників судівського корпусу та подолання корупції. Концепція судової реформи здебільшого зводилася до створення органів, які мали б оперативно та неупереджено реагувати на всі прояви судівського свавілля. Саме в той час були надані широкі повноваження Вищій кваліфікаційній комісії суддів України щодо притягнення суд-

дів до відповідальності під час здійснення ними професійної діяльності.

Вдруге вітер реформ потривожив представників Феміди у 2015 р. Прийшовши до влади, команда Президента П.О. Порошенка розпочала очищення судової гілки влади під гаслами відновлення довіри до судової системи. Ми стали свідками повного реформування касаційної інстанції та проходження різноманітних публічних конкурсів на визначення «найчесніших серед чесних». До речі, найбільше нарікань було саме на результати проведення зазначених вище процедур, оскільки критерії відбору суддів були достатньо суперечливими. Апогеєм судової реформи «другої хвилі» було створення Вищого антикорупційного суду України. Однак запуск роботи цього суду так і не відбувся за президентства Порошенка.

Третій етап реформування судових інституцій, без будь-яких сумнівів, відбудеться найближчим часом. Характерною ознакою невідворотних змін слугують як офіційні заяви перших осіб держави стосовно наявності сумнівів щодо неупередженості нещодавно призначених суддів, так і конкретні дії, які вчиняються в цьому напрямку.

Зокрема, наприкінці липня 2019 р. спікери Офісу Президента України оприлюднили позицію, що рішення, ухвалені реформованими судовими інстанціями, далекі від українського законодавства та вимог Конституції. Такі рішення, на думку «Банкової», були очевидним свідченням провалу судової реформи, яка проходила під контролем адміністрації Президента України Порошенка.

Більше ніж переконливими кроками на шляху скасування попередньої судової реформи є внесення на розгляд Верховної Ради України як невідкладного проекту Закону «Про внесення змін до деяких законів України

щодо діяльності органів суддівського врядування», а також рішення Конституційного Суду України, яким можна буде визнати неконституційним Закон України «Про судоустрій і статус суддів».

Отже, слід очікувати «гарячого» закінчення 2019 р., яке може ознаменуватися суттєвими пертурбаціями в судових інституціях. Зважаючи на гучні заяви та достатньо рішучі кроки щодо майбутнього реформування судових інституцій, серед суддівського корпусу виникли обґрунтовані побоювання щодо їхньої подальшої професійної долі. Особливо гостро це питання звучить для представників касаційної інстанції, чисельність яких за планом має скоротитися з 300 до 100 осіб. Тобто двоє з трьох суддів будуть звільнені або переведені.

На нашу думку, наведені факти жодним чином не сприяють стабільному функціонуванню судової гілки влади та показують пряму залежність представників Феміди від політичних рішень вищих керівних органів держави, а тому все більше фактів свідчать про те, що в нашій державі політичні сили розцінюють суди як один з елементів тиску на опонентів. Як наслідок, рівень довіри до судових інституцій серед громадян залишається критично низьким. Згідно з нещодавно оприлюдненими дослідженнями Центру Разумкова, понад 75% опитаних респондентів висловили недовіру до суду як соціального інституту, що покликаний захищати їхні інтереси.

Також чимало запитань постане у разі задоволення Конституційним Судом України подання про визнання неконституційним Закону України «Про судоустрій та статус суддів». Насамперед, варто нагадати, що вказаним Законом передбачалася ліквідація, в межах реалізації судової реформи, спеціалізованих судів касаційної інстанції (Вищого господарського суду України, Вищого адміністративного суду України, Вищого спеціалізованого суду України з питань розгляду цивільних та кримінальних справ), а також Верховного Суду України. Варто зауважити, що ліквідаційні процедури зазначених суддів тривають до сьогодні, тобто як юридичні особи вони не виключені з Єдиного державного реєстру юридичних та фізичних осіб.

Таким чином, можливо, що у разі визнання неконституційним нормативного акта, яким передбачається ліквідація судів, окремі особи здійснюватимуть спроби щодо відновлення своєї діяльності. Однак сподіваємося, що такий розвиток подій не відбудеться в нашій державі, оскільки це призведе до повної дестабілізації судової системи. Окрім того, судді, звільнені у зв'язку з реалізацією судової реформи, матимуть юридичні підстави для поновлення на посаді в судовому порядку.

Перечитуючи цю статтю, може скластися враження, що автори зумисно «згущують фарби» та гіперболізують наслідки скасування судової реформи. Однак слід зазначити, що наша єдина мета – наочно довести, що судова гілка влади не може слугувати інструментом у будь-яких політичних іграх. Законотворці та політичні діячі повинні чітко усвідомлювати, що під час ухвалення стратегічно важливих та доленосних рішень для держа-

загального суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування. НАБУ як орган досудового розслідування знаходиться в межах Солом'янського району м. Києва, а приміщення антикорупційного суду – в Шевченківському та Печерському районах. Відповідно, жодне з приміщень суду не перебуває в територіальній юрисдикції НАБУ.

Ще одна глобальна проблема теперішнього кримінального процесуального законодавства – відсутність чіткого розмежування, які саме кримінальні провадження (справи) мають бути передані судами загальної юрисдикції до антикорупційних судів. Згідно з чинною редакцією Перехідних положень КПК України, Вищий антикорупційний суд має отримати всі корупційні справи, що перебувають на розгляді в судах першої та апеляційної інстанції загальної юрисдикції, а їхня кількість сягає 4-х тисяч! Таким чином, передача до ан-

“ СЛІД ОЧІКУВАТИ «ГАРЯЧОГО»
ЗАКІНЧЕННЯ 2019 Р., ЯКЕ МОЖЕ
ОЗНАМЕНУВАТИСЯ СУТТЄВИМИ
ПЕРТУРБАЦІЯМИ В СУДОВИХ
ІНСТИТУЦІЯХ

ви апіорі не може існувати неважливих або малозначних аспектів. Вкрай важливо зважати на найменші деталі та прораховувати всі можливі варіанти розвитку подій.

Сподіваємося, що довіра громадськості до судових органів зросте після успішного запуску системи антикорупційних судів, який відбувся на початку вересня. Однак тут можуть виникнути суттєві труднощі, насамперед, пов'язані з вадами законодавчої бази. Наприклад, уже в перші тижні роботи новоствореного суду виникли проблеми з отриманням співробітниками Національного антикорупційного бюро України дозволів на обшуки.

Відповідно до приписів ст. 234 Кримінального процесуального кодексу України, обшук проводиться на підставі ухвали слідчого судді місцевого

антикорупційного суду всієї маси антикорупційних справ може значно ускладнити роботу. Ця проблема актуалізувалася напередодні запуску суду (05.09.2019 р.).

Терміново і нашвидкуруч був розроблений та внесений до Парламенту законопроект, яким передбачається внесення змін до КПК України в частині щодо чіткого визначення справ, які передаватимуться до антикорупційного суду. Залишається тільки здогадуватися про якість вказаного законопроекту, якщо він був розроблений за кілька днів до відкриття антикорупційного суду.

Президент України 29.08.2019 р. вніс законопроект №1009 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення окремих положень кримінального законодавства» щодо скасуван-

ня так званих «поправок Лозового». Цим законопроектом передбачається вилучення змін з КПК України, які були ухвалені у 2017 р., зокрема про порядок обчислення строків досудового розслідування, призначення і проведення експертизи, можливості оскарження повідомлення про підозру.

Зазначений законопроект є достатньо суперечливим і неоднозначним. По-перше, законопроектом з ч. 1 ст. 219 КПК України необґрунтовано вилучаються наявні в чинній редакції норми щодо порядку обчислення строків досудового розслідування, а також строків досудового розслідування з моменту внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань до дня повідомлення особі про підозру. Такий підхід може бути підставою для зловживання з боку органів досудового розслідування, яке полягатиме у затягуванні з оголошенням повідомлення особі про підозру, для того щоб не порушувати строки досудового розслідування, визначені в ч. 1 ст. 219 КПК в редакції проекту.

По-друге, виникають питання щодо скасування інституту оскарження повідомлення про підозру, який був запроваджений у 2017 р. так званими «поправками Лозового». Цей інститут дозволяє протидіяти незаконному переслідуванню підзахисного у процесі досудового розслідування

рученням сторони кримінального провадження». З одного боку, ця зміна є достатньо позитивною, оскільки значною мірою зменшить навантаження на слідчих суддів, але з іншого боку, вона не повною мірою відповідає принципу змагальності та спричиняє певні неузгодженості у разі

ЗАКОНОПРОЕКТ ПРО СКАСУВАННЯ ТАК ЗВАНИХ «ПОПРАВК ЛОЗОВОГО» Є НЕДООПРАЦЬОВАНИМ

та є підставою для виправлення допущених помилок під час пред'явлення підозри, а також не виключає можливості її повторного пред'явлення після скасування. Тому вилучення цього інституту по суті є безпідставним та необґрунтованим.

По-третє, цим законопроектом положення про «залучення експерта за ухвалою слідчого судді» замінюється на «залучення експерта за до-

одночасного залучення експертів стороною захисту та стороною обвинувачення.

Таким чином, законопроект №1009 про скасування так званих «поправок Лозового» є недоопрацьованим, передчасним і таким, що значно обмежує обсяг прав та гарантій сторони захисту, чим порушується принцип змагальності сторін кримінального процесу.

JUSTICE ELATES

EQUITY

attorneys at law

equity.law

ОЛЕГ ГРОМОВИЙ

адвокат, керуючий партнер
GENTLS

*СИЛА – ЦЕ НЕ ТІЛЬКИ ГРОШІ.
СИЛА – ЦЕ СИНЕРГІЯ ЗНАНЬ, ХАРИЗМИ
ТА РОЗУМІННЯ УКРАЇНСЬКИХ РЕАЛІЙ.*

- Олег Громовий є практикуючим адвокатом, який спеціалізується на спорах у сфері бізнесу, суперечках з органами влади, спорах у сфері інтелектуальної власності, а також про захист честі, гідності та ділової репутації.
- Він працював в одній з п'яти провідних міжнародних юридичних фірм, обіймаючи посаду голови судової команди. Пізніше був призначений юридичним радником до наглядової ради міжнародного алкогольного холдингу Global Spirits (т.м. «Хортиця»). Він успішно представляв у суді компанії «Sony Ukraine», «British American Tobacco», «Альфа-банк», «Ощадбанк» та ін.
- Будучи партнером юридичної фірми GENTLS, Олег Громовий виступає адвокатом у кримінальних справах про корупцію, привласнення та розтрату майна, зловживання владою і службовим становищем, ухилення від сплати податків, а також у справах щодо інших пов'язаних злочинів.
- Має статус магістра інтелектуальної власності та унікальний досвід у судових процесах у сфері інтелектуальної власності щодо торгових марок, винаходів, корисних моделей, захисту промислових зразків, відшкодування збитків за порушення прав інтелектуальної власності.
- Консультує приватних клієнтів з питань сімейного права та у справах про розірвання шлюбу. У сфері його компетенції судові справи про поділ майна подружжя, захист права власності тощо.
- У сферу спеціалізації команди GENTLS також входить консультування клієнтів з питань земельного права та нерухомості. Адвокати GENTLS надають юридичну допомогу у процесі оформлення та захисту прав на земельні ділянки, перевіряють ризики оскарження та скасування правовстановлюючих документів і договорів про права на земельні ділянки.
- Олег Громовий є автором численних публікацій з питань вирішення спорів і регулярним експертом на професійних заходах із судової тематики.

- Рекомендований рейтингом «Вибір клієнта. 100 найкращих юристів України» у сфері «Судова практика». Відзначений міжнародним рейтингом «LEGAL 500» у сфері судових спорів. Нагороджений Подякою Асоціації суддів адміністративних судів.
- З 2008 р. до сьогодні – адвокат.

ОСВІТА

- 2000-2005 рр. – Юридична академія ім. Ярослава Мудрого (Харків);
- 2013-2014 рр. – Інститут інтелектуальної власності Одеської національної юридичної академії (Київ).

GENTLS
LAW FIRM

м. Київ, вул. Січових Стрільців, 37-41
+380 44 33 999 10

www.gentls.com
https://www.facebook.com/gentlslawfirm/